

นิพนธ์ต้นฉบับ

รูปแบบการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วรรณัน จัตุระศรี*, ชัยวุฒิ บัวเนียว*, สังคม สุภรัตนกุล**

*คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

บทคัดย่อ

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู ในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอายุระหว่าง 12 - 15 ปี จำนวน 74 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 32 คน การศึกษาประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 นำผลที่ได้ไปกำหนดรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะที่ 3 นำรูปแบบที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นอายุระหว่าง 12 - 15 ปี จำนวน 74 คน ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุที่เป็นปัจจัยของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เกิดจากผลกระทบทางลบของครอบครัว สื่อสังคมแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากสื่ออินเทอร์เน็ต พฤติกรรมการเลียนแบบทางเพศและจากตนเองเอง ซึ่งจากผลการศึกษานำไปสู่การสร้างความรู้ให้กับชุมชนในรูปแบบการบูรณาการร่วมกันด้วยเวทีการประชุมของภาคีเครือข่าย ได้แก่ การประชุมประชาคม การจัดทำแผนงานโครงการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่ การประชุมประจำเดือนของอาสาสมัครสาธารณสุขและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางของกิจกรรมการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งได้จัดทำโครงการเฝ้าระวังและติดตามวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยง โครงการนี้ได้สร้างกระแสค่านิยมเรื่องเพศสัมพันธ์ที่มีสุขภาวะและโครงการเวรยามปลอดภัย รูปแบบการดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู เกิดจากความร่วมมือของชุมชนและภาคีเครือข่าย ซึ่งต้องมีการทำงานเป็นทีมและมีความจริงจังในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องจึงจะเกิดผลประโยชน์กับทุกฝ่ายได้สูงสุดและยั่งยืน ต่อไป

คำสำคัญ: การดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์, วัยรุ่นตอนต้น

Article info:

Received: Sep 10, 2018

Revised: Oct 5, 2018

Accepted: Nov 7, 2018

Original article

The development model prevention of unwanted pregnancy early adolescence in the Municipality, Nongbua Lamphu Province

Woranan Chatturasri*, Chaiwut Bourneoe*, Sangkom Suparattanakul**

*Faculty of Public Health, Mahasarakham University

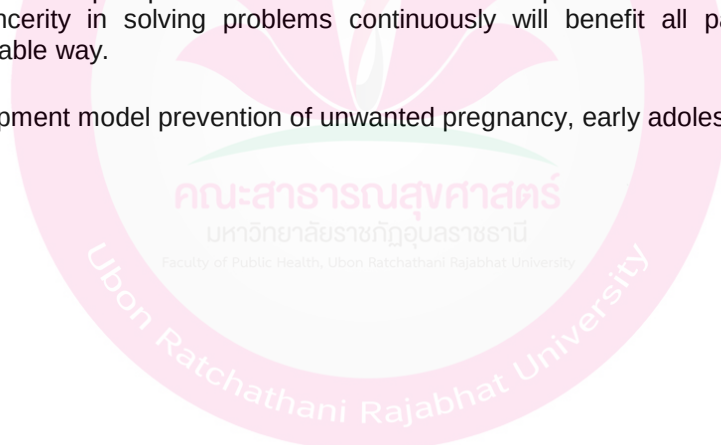
**Provincial Health Office, Udon Thani Province

Abstract

The purpose is to study Pregnancy Prevention Model in the municipality Nongbua Lamphu province in 3 villages. The sample consisted of 74 junior high school students aged 12-15 and those involved in the prevention of unwanted pregnancies 32 persons. The study consisted of 4 stages: Stage 1: Factors that cause the problems and obstacles in the operation. Using quantitative and qualitative data. Phase 2 brings the results to the prevalence prevention model of adolescent adolescence in the tambon Naha. Nongbua Lamphu province Phase 3 was applied to 74 adolescent students aged between 12 and 15 years old. Stage 4 evaluates the use of unwanted pregnancy prevention. The study indicated that causes of problems and obstacles in the prevention of unwanted pregnancies. Caused by the negative effects of the family. Social media is changing from the Internet, Sexual and self-mimetic behavior.

The results of the study lead to knowledge building for the community in the form of integration with the forum of the network partners include Congress. The plan of the health insurance fund at the regional level, Monthly meetings of health volunteers and workshops to determine the course of action activities to prevent unwanted pregnancy of early adolescents in the municipality Nongbua Lamphu province. The program also monitored and monitored adolescents with risky behaviors. This project has created a healthy sex value and safety program. Prevention of unwanted pregnancies in early adolescence in Na Mafuang municipality Nongbua Lamphu province. This is due to the cooperation of the community and the network Teamwork and sincerity in solving problems continuously will benefit all parties to the maximum and sustainable sustainable way.

Keywords: Development model prevention of unwanted pregnancy, early adolescence

บทนำ

การตั้งครรภ์ในสตรีวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญของทั่วโลก หากตั้งครรภ์ก่อนวัยที่เหมาะสม หรือก่อนมีความพร้อมในการเป็นมารดา จะส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ การดำเนินการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากอัตราคลอดในวัยรุ่น ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องการคลอดบุตรของผู้หญิงในช่วงอายุ 15-19 ปี มีมากกว่า 16 ล้านคน หรือร้อยละ 11 ซึ่งร้อยละ 95 มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำสำหรับประเทศไทยมีปัญหาที่รุนแรงกว่าประเทศอื่น เพราะ อัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไทยสูงเป็นอันดับที่หนึ่งของทวีปเอเชียและเป็นอันดับที่สองของโลก (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) วัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์เร็วและมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ ทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ตามมาเพราะส่วนใหญ่ไม่ได้ป้องกัน ทั้งนี้สาเหตุเนื่องจากขาดความรู้ในการคุมกำเนิดหรือเข้าใจผิดว่ามีเพศสัมพันธ์ครั้งเดียวไม่ตั้งครรภ์และหากใช้ถุงยางจะขัดขวางความรู้สึกทางเพศ โดยไม่รู้ว่าตนเองจะมีโอกาสตั้งครรภ์เมื่อใด นอกจากนี้ยังไม่กล้าเข้าพบเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับบริการคุมกำเนิด โดยในปี พ.ศ. 2560 มีแม่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอด 3,725 คน เฉลี่ยวันละ 10 คน แม่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี คลอดลูก 133,176 คน หรือเฉลี่ยคลอดวันละ 365 คน และมีแม่วัยรุ่นคลอดลูกซ้ำปีละ 15,443 คน หรือเฉลี่ยวันละ 42 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2561) และวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอายุเฉลี่ยในขณะที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ต่ำที่สุด และเมื่อตั้งครรภ์แล้วส่วนใหญ่เลือกที่จะตั้งครรภ์ต่อไป และจากข้อมูลการคลอดของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ของพื้นที่เทศบาลตำบลนามะเฟือง 3 หมู่บ้าน 5 ชุมชน ปี 2560 มีมารดาวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี สูงถึงร้อยละ 21.9 ปี ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงเกินเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่ไม่ควรเกินร้อยละ 10 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู, 2561)

จากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการศึกษาเรื่องนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟืองในการดำเนินงานเพื่อนำมา

วิเคราะห์และสรุปผลปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟืองเป็นสถานที่ในการดำเนินงานเนื่องจากวัยรุ่นกลุ่มนี้กำลังศึกษาเล่าเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านการเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็วทางด้านสมอง มีวุฒิภาวะทางเพศ มีพลังในตัวเองมาก มีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รักเพื่อน อีกทั้งยังพบว่า ปัญหาคุกคามพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์จะอยู่ในช่วงวัยนี้เพื่อให้เจริญเติบโตต่อไปอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่การศึกษาวิจัย
พื้นที่ในการวิจัยคือเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
รูปแบบการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภูที่เหมาะสม ประกอบด้วย 4 ระยะ ประกอบด้วย
2.1 ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

2.2 ระยะที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน

2.3 ระยะที่ 3 ขั้นการสังเกตผล (Observation)

2.4 ระยะที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้อยู่ในช่วงระหว่าง เดือนพฤษภาคม 2558 – ธันวาคม 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการดำเนินการป้องกันการตั้งครกไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการป้องกันการตั้งครกไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น รูปแบบการดำเนินงานและปัจจัยแห่งความสำเร็จ มีโดยใช้วิธีผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 4 ระยะ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบททั่วไปของพื้นที่ ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครกและพฤติกรรมเสี่ยงวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ นำเสนอผลการศึกษาเพื่อให้ภาคีเครือข่ายได้รับทราบและเข้าใจปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา

ระยะที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน (Action)

ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติตามแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา

ระยะที่ 3 ขั้นการสังเกตผล (Observation)

ขั้นตอนที่ 5 เป็นกิจกรรมการสังเกตการณ์และการบันทึกพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบแบบสังเกต และแบบประเมิน

ระยะที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

ขั้นตอนที่ 6 จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 7 สรุปปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และวางแผนในการแก้ไขปัญหาในวงรอบต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการป้องกันการตั้งครกไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 32 คน ได้แก่ (1) ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น ครูสอนวิชาประสบการณ์ชีวิต/วิชาที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา ครูอนามัยโรงเรียน ครูผู้ปกครองในโรงเรียน จำนวน 5 คน (2) ประธานชุมชน 5 ชุมชน จำนวน 5 คน (3) ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข 5 ชุมชน จำนวน 5 คน (4) ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 5 ชุมชน จำนวน 5 คน (5) ตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10 คน และ 6) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 2 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเพื่อประเมินความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ คือ (1) มีอายุ 11-15 ปี (2) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟืองและ (3) ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนบ้านนามะเฟือง จากจำนวน 286 คน เหลือผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 74 คน

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล โดยการค้นคว้าการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล เช่น วิทยานิพนธ์ พระราชบัญญัติกฎกระทรวง ประกาศ บทความ วารสาร หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ เกี่ยวกับการตั้งครกในวัยรุ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) ได้แก่

1) แบบสอบถาม ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครกไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ใช้สอบถามเพื่อเป็นปัจจัยนำเข้าในการจัดทำแผนงาน โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

(1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 15 ข้อ

(2) ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครกไม่พึงประสงค์ จำนวน 15 ข้อ

(3) ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อประเมินการรับรู้ ประกอบด้วย 4 หมวด

-หมวดที่ 1 การรับรู้ความรุนแรงของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 10 ข้อ

-หมวดที่ 2 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 10 ข้อ

-หมวดที่ 3 การรับรู้ความคาดหวังผลลัพธ์ของการตอบสนองในการป้องกันตนเองจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 13 ข้อ

-หมวดที่ 4 การรับรู้ความหวังในความสามารถของตนเองในการป้องกันตนเองจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 12 ข้อ

(4) ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการปฏิบัติตนในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จำนวน 11 ข้อ

(5) ส่วนที่ 5 การประเมินการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม จำนวน 9 ข้อ

2) แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ใช้สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินงาน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

(1) ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทางประชากร จำนวน 6 ข้อ

(2) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 16 ข้อ

(3) ส่วนที่ 3 แบบวัดการมีส่วนร่วม จำนวน 6 ข้อ

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการความลึก ความสมบูรณ์ และความชัดเจนของปัญหา การสนทนากลุ่มของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน

2) แบบสังเกตกระบวนการ เป็นการบันทึกที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัยต่อผู้ร่วมวิจัยในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในระหว่างแผนและระยะสะท้อนผล ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

3) แบบประเมินโครงการ โดยประเมินผลที่ได้จากการดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ของวัยรุ่นตอนต้น ในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการดังต่อไปนี้

ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Congruence: IOC) พิจารณาความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจนของภาษา ในการแปลผลค่า IOC เท่ากับ 0.5 จึงจะถือได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและการตรวจหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 30 ราย แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Conbach's Alpha Coefficient) ซึ่งจะต้องมีค่ามากกว่า 0.70 สำหรับแบบสัมภาษณ์จะใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Tri-Angular) ด้วยการแยกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตีความหมายตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล แล้วสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเหตุผลในปัญหาที่ศึกษา ตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้หลักสามเส้าคือ ด้านข้อมูล ตรวจสอบจาก 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกันในเรื่องเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัยในเชิงปริมาณที่ต้องการสืบค้นถึงบริบททางสังคม เป็นอย่างไรอาจเป็นการเล่าเรื่อง (Narrative)

2. เมื่อได้ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์และอภิปรายผล ที่เป็นการเปรียบเทียบทั้งผลที่เหมือนและผลที่แตกต่าง เป็นการอธิบายในเชิงปริมาณ

3. แยกประเด็นที่เจาะต่อในเชิงคุณภาพ ด้วยการเริ่มต้นประเด็นใหม่หรือหัวข้อใหม่ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเจาะต่อในเชิงคุณภาพ วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก

4. ทำการตรวจสอบสามเส้าต่อไปได้ด้วยการสืบค้นต่อยอดกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด
2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ใช้สถิติทดสอบ Paired sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สำหรับการวิเคราะห์จากเนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) จะยึดหลักสามเ้า (Triangulation) คือ ด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบจากแหล่งบุคคล ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลแตกต่างกัน โดยการเปลี่ยนผู้สังเกตและวิธีการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน แล้วนำมารวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน สรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันในประเด็นที่ศึกษา

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้น ในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นตอนต้น รูปแบบการดำเนินงานและปัจจัยแห่งความสำเร็จมี การสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นตอนต้นส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 11 - 15 ปี อาศัยอยู่กับบิดามารดา ที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาของบิดามีการศึกษามัธยมศึกษาของมารดา มีระดับการศึกษาประถมศึกษา บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รายรับส่วนใหญ่พอใช้และไม่เหลือเก็บ นักเรียนส่วนใหญ่มีเพื่อนสนิทเพศเดียวกันรวมทั้งมีเพื่อนสนิทต่างเพศ บุคคลที่นักเรียนปรึกษาเมื่อมีเรื่องไม่สบายใจส่วนใหญ่จะปรึกษาเพื่อนและมักมีส่วนช่วยในการตัดสินใจในการปฏิบัติตัวของนักเรียน กิจกรรมที่นักเรียนทำในเวลาว่างคือการเล่นเกมสคอมพิวเตอร์ การปฏิบัติพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนในรอบ 1 ปี พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนส่วนใหญ่มีคูรักร รองลงมาเที่ยวกลางคืน ดื่มเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ หนีโรงเรียนและได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศจากครูที่โรงเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน

ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับประถมศึกษา อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท

กระบวนการสร้างรูปแบบการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบททั่วไปของพื้นที่ ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ นำเสนอผลการศึกษาเพื่อให้ภาคีเครือข่ายได้รับทราบและเข้าใจปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา

ระยะที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน (Action)

ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติตามแนวทางและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา

ระยะที่ 3 ขั้นการสังเกตผล (Observation)

ขั้นตอนที่ 5 เป็นกิจกรรมการสังเกตการณ์และการบันทึกพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบ แบบสังเกต และแบบประเมิน

ระยะที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection)

ขั้นตอนที่ 6 จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 7 สรุปปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานและวางแผนในการแก้ไขปัญหาในวงรอบต่อไป

ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเทศบาลตำบลนามะเฟือง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย

1. วัยรุ่นและครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ สุภาวดี บึงสา และคณะ (2553) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและเยาวชนของเทศบาลตำบลวังชัย อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้ปกครองมีการปรับทัศนคติเรื่องเพศ คิดเชิงบวก มีการสื่อสาร และเข้าใจวัยรุ่นมากกว่าเดิมก่อนที่จะยังไม่มีโครงการ เนื่องจากมีความเข้าใจถึงความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ในเรื่องเพศและไม่คิดว่าเป็นการชี้โพรงให้กระรอก และได้ขยายผลไปสู่ครอบครัวอื่นด้วย รวมทั้งปรับให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในงานบุญประเพณี มีวัยรุ่นทำหน้าที่จัดรายการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และเสียงเพลงทางเสียงตามสาย มีศูนย์การเรียนรู้เรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น และมีความตระหนักในการทำงานในชุมชน ส่วนในโรงเรียน มีชมรมทำกิจกรรมหลังเลิกเรียน มีการจัดตั้งคณะทำงานแกนนำนักเรียน มีห้องให้คำปรึกษา เพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีครูคอยให้การช่วยเหลือ มีการประยุกต์และบูรณาการสอนเพศศึกษาร่วมกับวิชาอื่นที่นอกเหนือจากวิชา สุขศึกษา พลานามัย และเชื่อมโยงการดูแลวัยรุ่นด้วยการให้บริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่นและเยาวชนของทีมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนามะเฟือง ทั้งเชิงรุกและรับ ภาคีร่วมกันขับเคลื่อนการทำงานไปพร้อมๆ กัน ส่งผลกระทบกับวัยรุ่นในทิศทางบวก มีการติดตามประเมินผล ปรับแผนการทำงานเป็นระยะๆ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม พบว่า เรื่องความรู้เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย ผู้ปกครองมีความรู้ และแกนนำนักเรียนมีความรู้ เรื่องทัศนคติเกี่ยวกับวัยรุ่นหญิงต้องรักษานวลสงวนตัว ข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินงาน ติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยมีเทศบาลให้การสนับสนุนงบประมาณ ผู้ปกครองนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน วัยรุ่นเข้าถึงบริการอย่างเป็นกันเอง และขยายผลไปชุมชนเทศบาลอื่นที่มีบริบทคล้ายกัน

2. พ่อ แม่ ผู้ปกครองและวัยรุ่นได้ถอดกันและพูดคุยเปิดใจผ่านกิจกรรมร่วมกัน สอดคล้องกับ ศศิธร จารักษ์คุณ และคณะ (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตำบลคูเมือง อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผน การทดลองปฏิบัติการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข ใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ การศึกษาแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาสถานการณ์ปัญหาจาก

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้า และ 2) การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย จำนวน 45 คน เริ่มการตั้งคำถามกับภาคีเครือข่ายว่า ทำอย่างไร จึงจะป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลนำเข้า จากนั้นได้ให้ ภาคีเครือข่ายคิดอย่างอิสระ ตั้งแต่ขั้นวางแผน การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล โดยมีการประชุมระดมสมองในเวทีประชุมประจำเดือน คณะกรรมการตำบลและเวทีการประชุมเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ ผลการศึกษา พบว่า วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงยังคงมีพฤติกรรมเสี่ยงเหมือนเดิม แต่ความถี่ของพฤติกรรมการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร และการเปลี่ยนคู่ลดลง วัยรุ่นส่วนใหญ่มีความรู้ในการป้องกันตนเองและเกิดทักษะในการปฏิเสธ

3. วัยรุ่นและชุมชนมีความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์ที่มีสุขภาวะ สอดคล้องกับ ปัทมา ผ่อง และโสภิต จำปาศักดิ์ (2554) ศึกษาหาสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ รูปแบบการป้องกันจากการประชุมระดมสมองผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และศึกษาทดลองการให้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดพิจิตร พบว่า สาเหตุและปัจจัยของปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ และอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันวัยรุ่นตั้งครรภ์เกิดจากผลกระทบทางลบของสภาพครอบครัว สื่อสังคมแวดล้อม การควบคุมของสถานศึกษา และตัวของวัยรุ่นเอง รูปแบบการดำเนินงานเกิดจากความร่วมมือของครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ใช้รูปแบบการป้องกันผ่านระบบการศึกษา เรียกว่า Teenage focused : Health and Education Approach ซึ่งต้องทำงานเป็นทีม มีความจริงใจในการแก้ปัญหาและเกิดการร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) Family based เป็นการทำหน้าที่ของครอบครัวให้สมบูรณ์ โดยครอบครัวต้องใช้เวลาให้ความรัก ความเอาใจใส่และต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นที่ปรึกษาในทุกเรื่อง มีทักษะในการถ่ายทอดสิ่งที่ดีให้เด็ก สอนทักษะชีวิตเด็ก สร้างภูมิคุ้มกันชีวิต 2) School based เป็นการทำหน้าที่ในส่วน

คัดกรองกลุ่มเสี่ยง สอนเน้นกลุ่มเสี่ยงนอกเหนือจากในหลักสูตร อบรม ดูแลเอาใจใส่ให้ความรัก ให้เวลา สอนการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ทักษะชีวิต ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน สื่อในโรงเรียน การจัดเวลาว่าง นันทนาการไม่ให้เกิดความว่างมาก จัดกิจกรรมนักเรียน มีนโยบายการจัดการปัญหาเด็กที่ชัดเจน สร้างความร่วมมือกับพยาบาลในการค้นหาและป้องกัน และ 3) Community based เป็นการทำหน้าที่ในส่วนของคุณชนที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการเอาใจใส่ กวดขัน เป็นตัวอย่างที่ดี อบรม ดูแลเอาใจใส่ ดูแลภาวะเจ็บป่วย หักกฏระเบียบสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ผลจากการนำรูปแบบการตั้งครุฑของวัยรุ่นไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษา และนักเรียนระดับอาชีวศึกษา จำนวน 46 คน พบว่า ทักษะในการป้องกันการใช้เพศสัมพันธ์ ก่อนและหลังการพัฒนา รูปแบบแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการวิจัยรูปแบบการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รูปแบบการดำเนินงานป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้นในเขตเทศบาลตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นตอนต้น จึงควรนำไปใช้ทางการศึกษาอื่นๆ หรือนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป

1.2 ในการศึกษาครั้งนี้ควรมีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องโดยเน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในโดยเฉพาะกิจกรรมถอดและเปิดใจเพื่อให้นักเรียนได้มีสัมพันธภาพที่ดีและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้เด็กนักเรียนตื่นตัวและมีความไว้วางใจเพื่อน ครู ผู้ปกครอง

1.3 ควรมีการสอดแทรกความรู้เรื่องเพศศึกษา และการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในแผนการเรียนการสอน และสื่อประกอบต่างๆ

1.4 ผู้ปกครองและอาจารย์ที่ดูแลนักเรียนควรได้รับความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีในเรื่องเพศศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจ และให้คำปรึกษาอย่างถูกต้องกับนักเรียน

1.5 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน สุขศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคอื่นๆ ที่เกิดจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความยั่งยืนของรูปแบบโดยทำการประเมินผลซ้ำหรือติดตามหลังจากสิ้นสุดการทดลองเป็นระยะ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนและหาวิธีการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมป้องกันการพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่อไป

2.2 ศึกษาการพัฒนาในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและผู้ปกครอง เพื่อใช้เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น โดยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.3 จากผลของงานวิจัยพบว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ที่ยังเป็นปัญหาที่พบนักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การระบายความต้องทางเพศ การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การแต่งกายล่อแหลม การเที่ยวกลางคืน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน และนอกจากนั้นแล้วยังมีการรับรู้บางอย่างที่ยังไม่ถูกต้อง เช่น การวางตัวกับเพศตรงข้าม ทักษะการปฏิเสธ ดังนั้นจึงควรมีการให้ความรู้เพิ่มเติม และควรศึกษารูปแบบการป้องกันในพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ชัยวุฒิ บัวเนียว อาจารย์ ดร.สังคม ศุภรัตนกุล ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยทุกท่าน และขอบคุณเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เทศบาลตำบลนามะเฟือง ที่กรุณาอนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). **ข้อมูลทะเบียนเกิดของสำนักบริหารการทะเบียน**. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.m-society.go.th/> [สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2561].
- ปัทมา ฝ่อง, โสภิต จำปาศักดิ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จังหวัดพิจิตร. **วารสารสาธารณสุขล้านนา**, 10(3), 260-271.
- ศศิธร จารยคุณ, วาสนา สวัสดิ์, สมจิตร แผ่นจันทร์, สุกันยา พรหมแดน. (2558). ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตำบลคูเมือง อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิชาการสาธารณสุข**, 24(2), 14-23.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). **สุขภาพคนไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู. (2561). **การรวบรวมสถิติ**. หนองบัวลำภู: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู.
- สุภาวดี ป้องสา. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและเยาวชนของเทศบาลตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 6 ขอนแก่น**, 3(2), 51-61.

